

МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ

№ 12 (533)

ГАЗЕТА ЗАСНОВАНА 1997 РОКУ

26 червня 2021 року

З НАГОДИ ПРОФЕСІЙНОГО СВЯТА

СЛОВА ВІТАНЬ, ГРАМОТИ, ПОДЯКИ, ЦІННІ ПОДАРУНКИ – ДЛЯ МЕДИКІВ

З нагоди Дня медичного працівника в Тернопільському академічному обласному українському драматичному театрі імені Т.Шевченка відбулося урочисте нагородження представників медичної галузі нашого краю. Грамоти, подяки, цінні подарунки вручили й привітали зі святом голова облдержадміністрації Володимир Труш, голова обласної ради Михайло Головка, секретар Тернопільської міської ради Ігор Гірчак, ректор Тернопільського національного медичного університету імені Івана Горбачевського Михайло Корда, голова обласної профспілки працівників охорони здоров'я Володимир Кузів.

На початку заходу присутні вшанували хвилиною мовчання всіх медичних працівників, які більше ніколи не прийдуть до своїх пацієнтів.

За вагомий особистий внесок у розвиток охорони здоров'я та високий професіоналізм почесні грамоти, подяки, квіти та цінні подарунки отримали медичні працівники від очільників області і міста.

Володимир Труш висловив подяку медикам та зазначив, що завдяки їхнім зусиллям під час пандемії вдалося врятувати сотні життів. «Пандемія, як ніколи, показала вашу відданість праці. Ви

перші стали на захист людей від вірусу. Лікарі цілодобово працювали в лікарнях. І сьогодні лише завдяки вашій праці можемо зустрітись в цій залі. З нагоди вашого

професійного свята прийміть вітання та слова вдячності від мене. Щасливий, що можу сказати кожному медику області щире «дякую» за врятовані життя», – зазначив очільник області.

Від себе особисто та від імені всього депутатського корпусу обласної ради Михайло Головка висловив слова вдячності медикам за їхній героїзм і професіоналізм. «Бути медиком – це набагато більше, ніж просто професія. Це – справді покликання, Господній дар і сенс життя. Тер-

нопільська обласна рада завжди підтримує та підтримуватиме медичну галузь і кожного з вас», – підкреслив він.

Представників медичної галузі зі святом привітав ректор Тернопільського національного медичного університету імені Івана Горбачевського, професор Михайло Корда. Він наголосив, що професорсько-викладацький склад у перші ж дні пандемії активно ввійшов у процес подолання коронавірусної інфекції. Сформувавши викладацький і студентський волонтерський корпуси, які готові були підсилити медичний кадровий потенціал області за першої ж потреби. Виш фахівцями та обладнанням підвищив ефективність обласного лабораторного центру. Очільник ТНМУ також подякував лікарям, медсестрам і лаборантам за самовіддану працю під час пандемії та за врятовані людські життя.

Володимир Труш і Михайло Корда вручили відзнаки одинадцятьом медичним працівникам охорони здоров'я, які стали переможцями регіонального відбору на отримання ордена Святого Пантелеймона. Відзнаки отримали:

– у номінації «Найкращий лікар» – заслужений лікар України, завідувач ортопедо-травма-

тологічного відділення Тернопільської університетської лікарні Сергій Гаріян;

– у номінації «Новатор охорони здоров'я» – заслужений

лікар України, головний лікар Тернопільської комунальної клінічної психоневрологічної лікарні Володимир Шкробот;

– у номінації «Взірець служіння суспільству» – академік НАМН України, завідувач кафедри інфекційних хвороб та епідеміології ТНМУ Михайло Андрейчин;

– у номінації «За досягнення в міжнародному співробітництві в охороні здоров'я» – керівниця наукового відділу ТНМУ Оксана Шевчук;

– у номінації «Найкращий ме-

дичний працівник» – голова сестринської ради, голова осередку Асоціації медичних спеціалістів ТОКПЦ «Мати і дитина», заслужений працівник охорони здоров'я України, заступниця голови Асоціації медичних сестер у Тернопільській області Ірина Медведєва;

– у номінації «Найкращий управлінець в галузі охорони здоров'я» – головний лікар КНП «Більче-Золотецька обласна лікарня реабілітації ім. В. Вершигори» Тернопільської облради, заслужений лікар України Любомир Синоверський.

Переможцями також стали: у номінації «За особистий вагомий внесок у розвиток охорони здоров'я України» (для іноземних громадян з 2019 р.) – кардіохірург Могенс Бюгге (Швеція); у номінації «Найкращий колектив закладу охорони здоров'я» – Заліщицька центральна міська лікарня.

Були обрані й переможці на здобуття відзнаки «Медаль Святого Пантелеймона», зокрема, у номінації «За лікарське мистецтво» – лікарка-неонатологиня, викладачка кафедри педіатрії №2 ТНМУ Ірина Сарапук; у номінації «За турботу та ласку до хворого» – старша медсестра відділення анестезіології та інтенсивної терапії Монастирської міської лікарні Тетяна Дмитрів.

Вітальні слова отримали медичні працівники й від секретаря Тернопільської міської ради Ігоря Гірчака, який вручив почесні подяки міського голови та винагороди за заслуги перед містом.

Яніна ЧАЙКІВСЬКА.
Світлина авторки

У ДОБРУ ПУТЬ!

ВІДБУВСЯ ПЕРШИЙ ВИПУСК МАГІСТРІВ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я»

Цього року у ТНМУ відбувся перший випуск магістрів за спеціальністю «Громадське здоров'я». Захист магістерської роботи є завершальним етапом підготовки студентів цієї спеціальності, якість її виконання та результати захисту підтверджують їх кваліфікаційний рівень.

Студенти-випускники представили на публічний захист власні наукові дослідження, які продемонстрували набуті ними теоретичні знання та вміння використовувати їх у практичній

Віктор РЕПУТА

діяльності при вирішенні конкретних фахових завдань.

Голова екзаменаційної комісії, професорка Олена Лотоцька виступила з вітальним словом та розпочала засідання. Представляла роботи магістрів гарант освітньо-професійної програми «Громадське здоров'я», професорка Наталія Теренда.

На захисті магістерських робіт були присутні екзаменатори: професорка Ганна Сатурська, доценти Ольга Сопель, Наталія Панчишин, Костянтин Пашко,

Ольга Литвинова, наукові керівники магістерських робіт.

Екзаменаційна комісія відзначила високий рівень усіх представлених до захисту робіт. Всі виступаючі продемонстрували високу здатність аналізувати та узагальню-

вати результати новітніх наукових досліджень у галузі громадського здоров'я й застосовувати їх для розв'язання прикладних проблем.

До захисту подали 11 магістерських робіт.

Пресслужба ТНМУ

ПРЕЗИДЕНТ НАМН УКРАЇНИ, АКАДЕМІК ВІТАЛІЙ ЦИМБАЛЮК: «МРІЮ ПРО ЧАС, КОЛИ УКРАЇНСЬКА НАУКА ПІДНО КОНКУРУВАТИМЕ З ЄВРОПЕЙСЬКОЮ»

Нещодавно дійсним членом Національної академії наук України відділення біохімії, фізіології та молекулярної біології став Віталій Іванович Цимбалюк – президент НАМН України, академік НАМНУ, заслужений діяч науки та техніки України, доктор медичних наук, професор, а ще – багаторічний член наглядової ради нашого університету. Чим не слухна нагода привітати Віталія Івановича з цим високим науковим визнанням і запросити до розмови про те, як увійшла в його життя нейрохірургія, чим привабила наукова царина та розпитати про дорогі його серцю спогади.

– Віталію Івановичу, як з'явилася думка податися в медицину, хто вас надихнув на вибір професії? Чи ця мрія прийшла ще в дитинстві?

– Мрія ця прийшла значно пізніше, бо звідки їй було взятися в сільського хлопчини, де в сім'ї медиків немає. Мама спочатку працювала в колгоспі, а згодом навіть доросла до голови колгоспу, а батько, хоча й повернувся з війни з однією рукою, але продовжував трудитися. «Русійною силою» в нашій родині була мама, вона й спрогнозувала моє майбутнє. Коли я народився, й вона вперше взяла мене на руки, чомусь так і сказала, що бути мені медиком. Про лікаря не йшлося, бо в селі переважно працювали фельдшери. Коли ж народився молодший брат і так голосно й доволі потужним голосом закричав, то мама вирішила, що це майбутній мільйонер. Так мама вирішила нашу долю.

– Кажуть, що все в житті перехідне й все минає, але спогади, на щастя, залишаються назавжди. Чи часто згадуєте свою родину, край, де народилися, дитинство?

– Чим більше додається мені років, тим частіше згадую своє дитинство, батьків, якісь окремі епізоди зринають у пам'яті. І це такі щемкі миті, бо вони гріють душу, повертають у чи не найкращі часи, коли поруч були тато й мама, бабуся й дідусь. Я багато часу провів з ними, бо батьків перевели до іншого села на роботу, а я закінчував семирічку, тож вирішили мене залишити з ними. Дідусь й бабуня були простими сільськими людьми, але

надзвичайно доброзичливими та рідними для мене, які навчили всього нового. Своє дитинство, яке припало на 1950-ті роки, згадую, як прекрасний час, незважаючи на те, що жилося дуже сутужно. Коли я своїм дітям розповідаю нині, що іншого взуття, крім кирзових чобіт, у мене не було, їм звісно, й не уявляється, що таке може бути. Книжки до школи носив не у портфелі, а в полотняній спеціально пошитій торбі. Щоправда, пізніше у мене з'явився справжній військовий планшет, який подарував однополчанин мого батька, що якось навідався до нас в гості. Мені так усі в школі заздрили, бо ні в кого такого не було. А я наскладаю до планшета підручників, зошитів і з такою гордістю його несю.

Ми мешкали у селі за тридцять кілометрів від Острога, що на Рівненщині. Всім відоме це місто історичної слави, науки та видатних особистостей – Василя Острозького, Івана Федорова, Герасима Смотрицького, Дем'яна Наливайка. Для мене ж це місто моєї юності, моє місце сили.

Як у мене виникла думка обрати медицину? Коли я навчався у старших класах школи, то мене зацікавила професія сестри моєї мами, яка працювала у селі медичною сестрою, а згодом вийшла заміж за лікаря. Потім вони переїхали до Рівного й часто на вихідні чи відпустку до нас приїздили. Певна річ, точилися розмови про лікарів, пацієнтів, а в мене визрівала думка про медицину. Була мрія про військово-медичну академію в тодішньому Ленінграді, але Тернопільський медінститут виявився ближче, тож 1964 року я до нього й вступив і 1970-го закінчив.

– Так ви стали студентом медичного вишу. Розкажіть про інститут тих часів, улюблених викладачів?

– Студентське життя – це, напевне, одна з найяскравіших сторінок, хоча в ті часи воно не було таким ситним, як зараз, траплялися певні труднощі, але спогади дуже світлі. Два роки я отримував підвищену стипендію, але цих грошей, певна річ, не вистачало, тож з дому батьки допомагали продуктами, а в гуртожитку ми вже самі щось готували. Навчання мене взяло у свій полон вже з першого курсу. Я вдячний долі, що мені пощастило на добрих людей, блискучих викладачів. І нині згадую з при-

ємністю професора Миколу Яковича Полянкіна. Він викладав у нас анатомію. А з яким трепетом ми ловили кожне слово професора Еммануїла Наумовича Бергера, рівних якому, здавалося, й не могло бути. Його лекції стали зразком мистецтва викладання патофізіології. Часто згадую Зенту Жанівну Гуде, вона викладала в нас біохімію та дуже велику роль відіграла в моєму житті, бо всі наукові роботи були під її керівництвом. Непересічна особистість – Юрій Теофілович Коморовський. Усіх важко перерахувати, але всі вони були цікавими людьми, яскравими особистостями й талановитими педагогами.

Ми прагли дізнатися щось нове, вивчити матеріал лекції назубок, хоча й можливості порівню з нинішніми реаліями були значно менші. Підручників не вистачало, ми намагалися якнайретельніше законспектувати лекції, але бажання вчитися було дуже великим. Може, тому й багато випускників Тернопільського медичного університету зреалізували свою мету та досягли чималих висот у житті. Мої колишні однокурсники Фелікс Андрийович Звершановський, Віктор Олександрович Шидловський, Сюзанна Антонівна Кузьменко стали професорами. Взагалі наш випуск був дуже потужним, і згодом сім моїх однокурсників стали докторами наук і більшість з них залишилися в альма-матер, очоливши кафедри. Розподіл в ті часи був у найвіддаленіші куточки, доля розкидала моїх однокурсників по всьому Радянському Союзу – від Казахстану, Середньої Азії й до Далекого Сходу та Півночі.

– Як у вашому житті з'явилася село Великі Межирічі, що на Рівненщині?

– Хоча посада у мене була невропатолог, але у сільській місцевості лікар – це, як мовиться, фахівець на всі руки, розпочинаючи з хірургічної допомоги та завершуючи – пологами. Якось одного разу двоє чоловіків добряче випили та так ярмаркували, що один завдав іншому удар молотком по голові й проламав череп. Доправили потерпілого до лікарні, а я ж лише два роки тому закінчив медінститут. Медична сестра, яка пройшла всю війну санінструктором, одразу зорієнтувалася в цій ситуації, тож ми викликали нейрохірурга з області. На всю Рівненщину тоді був один нейрохірург, а й донині пам'ятаю його прізвище – Олександр Іванович Случук. Приїхав він на мій виклик і каже: «Справи кепські, але будеш мені асистувати». Тож ми розпочали операцію, яка через кілька годин завершилася успішно. Після операції запросив гостя до чайної, за столом зав'язалася розмова. Олександр Іванович каже, що в Рівному запроваджується нейрохірургічна служба й йому потрібні помічники. Поцікавився, чи не готовий йому допомагати. «Готовий», – кажу. У січні 1971 року я поїхав до Киє-

ва на курси, а через пів року повернувся до Рівного. Заходжу до обласної лікарні, увесь сповнений сподівань та надії розпочати роботу, а тут, мов окропом обдали: немає Олександра Івановича, помер. Його ж наступник каже: «Я тебе до Києва не посилаю, і на роботу не візьму». Не залишалось нічого іншого, як повернутися до столиці. Цього ж року я вступив до клінічної ординатури Київського науково-дослідного інституту нейрохірургії.

– І вам ще більше поталанило...

– Так. Бо доля подарувала мені щастя познайомитися та навчатися у видатних майстрів нейрохірургічної справи. Більша половина мого життя пов'язана з Інститутом нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова. Тривалий час я працював заступником з наукової роботи та нетривалий період виконуючим обов'язки керівника установи.

– Але не всім й відомо про можливості академічних

клінік. Багато хто гадає, що лікуватися краще за кордоном...

– Наші заклади ні за рівнем кваліфікації лікарів, ні щодо оснащення практично не поступаються закордонним. Ми в рівній конкуренції з багатьма зарубіжними клініками. Щодо рівня смертності пацієнтів, зокрема, після кардіохірургічних втручань, то, скажімо, в Національному інституті серцево-судинної хірургії ім. М. М. Амосова, вона значно нижча, ніж у деяких іноземних медзакладах такого спрямування. Взагалі ж наші медзаклади, зокрема, такі, як Національний інститут хірургії та трансплантології ім. О.О. Шалімова, Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова НАМН України, Інститут кардіології імені академіка М.Д. Стражеска працюють на європейському рівні. Почасті трапляються такі випадки, коли пацієнт оперуватися їде до закордонних фахівців, а доліковувати людину вже доводиться нашим спеціалістам.

– Уже двічі ви обираєтесь президентом Національної академії медичних наук України. Це велика квота довіри науковців, вчених. Чи вдалося зrealізувати ту стратегію розвитку, яку обрали на початку шляху?

– Пригадався 2014 рік. Це був непростий період, коли деякі заклади академії навіть хотіли зачинити, бо держава не могла їх утримувати. Ми отримали мізер на фінансування наших інститутів. За п'ять років вдалося вдвічі збільшити цей показник і наразі маємо 3,4 мільярда гривень. Найголовніше, що нам вдалося зберегти всі наші інститути, тому вважаю це чималим досягненням.

– Нині актуальна тема створення єдиного медичного простору. Дехто пропонує приєднати до нього й медичні заклади НАМН України.

– Я категорично проти цієї ідеї, свого часу навіть був у конфронтації з в.о. міністра охорони здоров'я Уляною Супрун, яка могла у такий спосіб чи не знищити наші академічні клініки. Ніколи не погоджуся з тим, аби наші медзаклади ставали так званими комунальними підприємствами, а не державними установами в повному сенсі цього слова. Коли лікарня стає підприємством то, на мій погляд, нівелюється цей принцип надання медичної допомоги, а пацієнта розглядають як джерело надходження доходу.

(Продовження на стор. 3)

ТНМУ ПРЕДСТАВИВ СВОЇ ДОСЯГНЕННЯ НА ФОРУМІ У СТОЛИЦІ

9 червня в Києві відбувся форум-презентація економічного потенціалу нашої області – «Тернопільщина – кластер можливостей», в якому взяла участь і делегація Тернопільського національного медичного університету на чолі з в.о. проректора з наукової роботи, керівницею наукового відділу, доктором медичних наук Оксаною Шевчук. Захід zorganizувала Тернопільська обласна рада спільно з Торгово-промисловою палатою України. Відкрили форум голова Верховної Ради України Дмитро Разумков і президент Торгово-промислової палати України Геннадій Чижиков. Під час заходу учасники обговорили потенціал Тернопільщини, можливі шляхи

інвестиційного співробітництва, презентували найкращі компанії області, її туристичні принади та освітні заклади.

У роботі форуму взяли участь представники понад 30-ти країн світу, міжнародних організацій, провідних банківських установ, інвестиційних компаній, які зацікавлені у реалізації бізнес-проектів на території України.

На форумі-презентації ТНМУ продемонстрував потужності вишу, останні наукові досягнення, інноваційні медичні винаходи, книжкову продукцію видавництва «Укрмедкнига», презентував наукові журнали ТНМУ. Представники делегації розповіли про особливості організації освітнього процесу, міжнародну співпра-

цю, академічну мобільність, відповіли на запитання гостей.

«Ми задоволені тим, що досягненнями й умовами навчання в ТНМУ цікавилися багато відвідувачів заходу. Приємно було чути позитивні відгуки про наш виш. Вважаю, що це результат роботи усього колективу університету, адже завдяки злагоженій роботі ТНМУ – лідер серед медичних закладів вищої освіти України, займає провідні позиції в міжнародних та національних рейтингах», – зазначила Оксана Шевчук.

Під час форуму було укладено низку угод про співпрацю, обговорено можливість реалізації спільних проектів. Голова Тернопільської обласної ради Михайло Головка подякував усім, «хто долучився до представлення товарів і послуг на виставці-презентації найкращих компаній регіону, громад краю та навчальних закладів області».

Надія ОЛІЙНИК

ЗНАНЕ ІМ'Я

ПРЕЗИДЕНТ НАМН УКРАЇНИ, АКАДЕМІК ВІТАЛІЙ ЦИМБАЛЮК: «МРІЮ ПРО ЧАС, КОЛИ УКРАЇНСЬКА НАУКА ГІДНО КОНКУРУВАТИМЕ З ЄВРОПЕЙСЬКОЮ»

(Закінчення. Поч. на стор. 2)

Звісно, якась частина співвітчизників може оплатити медичні послуги, але що робити малозабезпеченим, людям з мізерною пенсією чи зарплатнею. У нашій країні чи не понад 60 відсотків людей – неплатоспроможні, тож куди їм іти лікуватися? Тому залишаються ще подекуди медичні структури, які отримують державне фінансування.

Друга відмінність наших закладів від установ профільного міністерства в тому, що вони надають медичні послуги, а ми займаємося ще й наукою. Хоча розвивають науку в нас лише ентузіасти, бо за той мізер, який виділяє держава, закордонні науковці й пальцем не поворухнули б. Ми ж, маючи незначні кошти на наукові розробки, як не дивно, але досягаємо результатів. Скажімо, зараз у процесі видавництва вже друга книга «Інноваційні технології», яку підготувала наша академія. У випадку ж реорганізації у комунальне підприємство можливість займатися наукою зникне. Бо для чого, скажіть, директору підприємства займатися фундаментальними дослідженнями, які можуть себе окупати через десять, а то й більше років, коли він хоче отримувати прибуток вже й тепер. Тому в мене є певні побоювання, що наука, особливо медична, у своєму чистому вигляді може відійти в небуття. З усіх трибун, де лише мені надають слово, я не втомлююся повторювати пророчі слова Фредеріка Жоліо-Кюрі: «Держава, яка не розвиває власну науку, неминуче перетворюється на колонію». Це для того, аби можнов-

ладці не забували, що без науки неможливий прогрес в охороні здоров'я.

– У приклад можна поставити США, які на противагу іншим державам після оголошення пандемії COVID-19 розпочали розробку власної вакцини. А як до слова, позначилася епідемія на діяльності академічних клінік?

– Особливість академічних закладів у тому, що кожен з них вузькопрофільний та, зрозуміло, там лікують пацієнтів з певною патологією, а фахівці мають багаторічний досвід саме у цих вузьких галузях. Коли в час розпалу епідемії не вистачало ліжок для ковідних пацієнтів, ми підготували 500 ліжок-місць і допомогли Києву. Щоправда, кошти для цих потреб довелось «вбивати» через Кабінет Міністрів і вже Міністерство фінансів скерувало нам відповідну суму, аби ми могли розрахуватися зі співробітниками. До слова, ми одними з перших серед медзакладів відгукнулися на військовій дії на Сході України й розгорнули 550 ліжок-місць для надання меддопомоги пораненим і за цей період війни надали консультативної допомоги понад 16 тисячам поранених, а три тисячі військових з найскладнішими ушкодженнями прооперували. Наші лікарі отримали нагороди, відзнаки за таку працю, я також двічі на рік бував у військових медичних пунктах і відбирав пацієнтів. Наші спеціалісти врятували десять бійців з прямими осколковими пораненнями серця. Ці унікальні оперативні втручання провели в нашому Національному інституті серцево-су-

динної хірургії ім. М.М. Амосова та в Харківському інституті. У співпраці з військовими спеціалістами ми видали десять книг про медичний досвід у гібридній війні.

– Чи проводять наукову роботу щодо вивчення коронавірусної інфекції та методів її лікування в закладах НАМНУ?

– Так, але працюємо вже над її наслідками, так званим постковідним синдромом, бо, як відомо, коронавірус нещадно атакує майже всі органи та системи – серце, легені, печінку, нирки, нервову систему тощо. Отож кожен інститут академії у своєму обширі інтенсивно працює, зокрема, й вивчаємо реакцію імунної системи на цей новий вірус. Тобто кожний заклад працює у межах своєї спеціалізації. Скажімо, Інститут медицини праці ім. Ю.І. Кундєва наразі вивчає причини, чому ж українські медики виявилися такими беззахисними перед пандемією, коли кожен п'ятий медичний працівник захворів на коронавірус. Намагаються знайти відповідь наші науковці на запитання, чому ж в Україні було так багато захворілих, що спричинило таку ситуацію? Можливо, недотримання карантинних вимог, ігнорування соціальної дистанції чи недостатній індивідуальний захист.

– Пандемія дещо переформувала плани щодо тотальної реформи медичної галузі цього року. До чого готується академія та які пріоритети діяльності визначено на найближчу перспективу?

– Плануємо продовжити дослідження з вивчення наслідків коронавірусної інфекції, співро-

бінтики активно працюють у цьому напрямку. За результатами досліджень щодо впливу COVID-19 на різні органи та системи опубліковано низку наукових статей, у тому числі й на ресурсі Scopus. Дослідження в цих напрямках продовжиться. Наші науковці також вивчають наразі й дію вакцин, нині маємо їх достатньо, але не цілком відомі віддалені результати щеплення. Звісно, планую певну реорганізацію закладів Академії, скажімо, деякі інститути, що дублюють один одного, об'єднати, аби у такий спосіб акумулювати кошти на модернізацію, закупівлю нового обладнання. Взагалі ж останніми роками заклади Академії кардинально оновили свій імідж – клініки радянської доби перетворилися на сучасні центри кардіології, нейрохірургії, акушерства, педіатрії та гінекології тощо. Оновилися не лише ззовні, але й усередині насичені високотехнологічним обладнанням, згуртовані команди висококласних фахівців, які пройшли стажування в найкращих клініках світу й працюють за світовими стандартами.

– Кожен науковець та лікар має професійну заповітну мрію, якщо можна, поділіться своєю.

– Моя заповітна мрія, щоб настав той час, коли українська наука могла гідно конкурувати з європейською, а Україна стала справжньою європейською державою, кожний мешканець якої мав би рівний доступ до медичних послуг. Тим більше, нічого не потрібно вигадувати, а лише взяти до уваги досвід інших ви-

сокорозвинених країн, де ефективно працює медична галузь.

– Є правило, яким керуєтесь в житті?

– У мене ще з молодих років така звичка: кожного дня зробити якусь корисну справу. Це стосується не лише медицини, хоча й медицини також, але в будь-якому просторі моєї локації. Скажімо, посадити дерево в саду чи написати кілька сторінок до книжки, статті, щоб кожний день був результативним.

– Де відновлюєте сили після напруженої праці?

– Природа – найкраще для мене місце відпочинку. Життя – це рух, я люблю щось посадити біля хати, покосити траву, просто насолоджуюся нашими мальовничими місцями. Люблю садівництво, рибацтво, це так захоплює. Коли настають вихідні, я ввесь у владі природи.

– Що побажали б студентам нашого університету?

– Молоді бажую так вчитися, аби не посоромити звання студента Тернопільського національного медичного університету ім. І.Я. Горбачевського. Я пам'ятаю медичний інститут у роки мого навчання, коли навіть підручник був у дефіциті, а нині моя альма-матер – це найрейтинговіший медуніверситет країни, з неймовірними можливостями для здобуття медичного фаху. Тож студентам зичу успіхів, фахового зростання, аби вони повсякчас відчували, що навчаються в найкращому університеті країни й робили все для того, аби примножити його славу.

Лариса ЛУКАЩУК

Щоразу, готуючи матеріали до «Медичної академії», не перестаю дивуватися, скільки цікавих, неповторних особистостей у нашому університеті. І в кожного своя історія життя, часом трохи трагічна, наповнена смутком і нотками невідомості, але ці сильні люди не чекають ідеального моменту, а впевнено йдуть назустріч своєму щастю. Бо лише щаслива людина випромінює добро. Саме такою мені видалася кандидатка медичних наук, доцентка кафедри нормальної фізіології ТНМУ Неоніла Зятковська. Сьогодні Неоніла Євгенівна гостя нашої редакційної «Вітальні».

«МОЄ ДИТИНСТВО МИНАЛО В ОТОЧЕННІ ВЕЛИКОЇ РОДИНИ»

— Де бере початок ваша життєва дорога, Неоніло Євгенівно? Що найбільше запам'яталося й згадується найчастіше з дитячих років?

— Дитинство — це такий легкий та барвистий час життя, яке з нами назавжди й, напевне, тому вічне. Народилася в Шумську. В цьому містечку я промешкала небагато років, але воно в моєму серці залишилося назавжди. Коли подорослішала, то, звісно, мене зацікавило все, що стосується мого рідного міста. І ось що знайшла: Шумськ — дуже древній, перша письмова згадка про місто датується 1149 роком й міститься в Єпатіївському літописі. На той час це було най-

Неоніла ІЗОФАТОВА (ЗЯТКОВСЬКА) — першокласниця Шумської СШ (1965 р.)

більше місто південної Погорини. 1199 року Шумськ став волосним центром Галицько-Волинської держави. Цікаво було дізнатися, що в околицях міста виявили поселення трипільської культури, кераміка та інші артефакти зберігаються нині в Кременецькому краєзнавчому музеї.

Моє дитинство минало в оточенні великої родини. В бабусиній сім'ї було шість сестер, дехто з них мешкав у самому районному центрі, а інші — в двох приміських селах. Бачилися ми доволі часто. Пригадалося, як узимку збиралися в когось із сестер на вечорниці й дітей із собою брали. Діти гралися поруч з дорослими та слухали цікаві розповіді й спогади їхнього нелегкого життя. Це було дуже любо й приємно. Мама на той час працювала в редакції місцевої газети, а тато — водієм. Батьки були зайняті на роботі, а ми з бабусею часто самі вдома господарювали. Мама в мене дуже вимоглива й в неї все повинно бути

зроблено на «відмінно». Пригадалося, як вона поїхала у відрядження й до першого класу мене повела бабуся. Розпочалися заняття, вона допомагала мені робити уроки. Вчилися в ті часи писати по прописах, утім, бабуся мала свою методику й вдома мене навчала по-своєму. Приходжу якось до школи, а вчителька молодших класів Марія Іванівна Мулик, до слова, дуже вимоглива й справедлива, запитує: «Нелю, а ти пропис розгортала?». Я знітилася, але мовчу. Довелося мені ще раз переписувати все так, як у прописі. Ми любили нашу вчительку, пригадую, які оберемки квітів на першій та останній дзвінок чи якісь свята ми їй приносили. Вони були з домашніх клумб, прості букетики, створені власноруч, але це виглядало так щиро. Пригадалася класна кімната, де ми вчилися до четвертого класу. Дерев'яні парти з відкидними половинками, тиша, лише чути, як поскрипують чорнильні ручки в чорнильницях: «тук-тук», всі діти працюють. Вчилася я з великим задоволенням, шкільні дисципліни давалися легко, але особливо полюбляла природничі науки. Була така щаслива, коли на шкільній дошці пошани з'явився й мій портрет.

1968 року наша сім'я переїхала до Тернополя. Я, звісно, перейшла навчатися в нову школу. Це була шістнадцята десятирічка, що на масиві «Дружба». Мама працювала у фінансово-економічному інституті директором бібліотеки, а згодом і заняття проводила. Вдома також була велика бібліотека, зусібіч нас з братиком оточували книжки. Певна річ, вони не застоювалися на полицях, не минало й дня, аби не прочитали хоча б сторінку. Мама повсякчас прищеплювала нам любов до літератури, етичного слова. Згадалася картинка з дитинства: йдемо з мамою вулицею й вона декламує вірші, а я запам'ятовую на слух. «Садок вишневий коло хати» так я вивчила напам'ять, іще ба-

Батьки Євген Федорович і Лідія Болеславівна (1957 р.)

Доцентка Неоніла ЗЯТКОВСЬКА:

Ось такі талановиті вчителі трапилися на моєму життєвому шляху.

Я ж була дуже активною ученицею — брала участь в гуртках, шкільних олімпіадах, спортивних змаганнях. Тоді в нашій школі був тир і зазвичай там минали заняття з військової підготовки. Стрільба стала моїм видом спорту, я могла «вистриляти» зі ста 98, 99 і навіть здобула перший юнацький розряд зі стрільби.

— Коли збагнули, що медицина — ваше покликання?

— У мене не було жодних сумнівів

щодо вибору професії, думка про медичний фах акумулювалася в мені ще, напевне, з дитинства. Мама якось навіть недавно згадувала історію про те, що у Шумську, коли ми там мешкали, в лікарні працювало подружжя Маринюків і з пошани чи то симпатії вона назвала мене іменем берегині сімейства — Неонілою. Можливо, це і була та мить, яка визначила мою професійну долю. В родині медиків не було, а в мені визрівала думка піти навчатися до медичного вишу. Біологію, хімію дуже в школі любила, а коли йшла повз морфологічний корпус, і звідти вибігала юрба студентів, то мене огортало таке щемливе відчуття. Я гадала: «Боже, які це щасливі люди!». Але стати студенткою медичного університету було дуже непросто, довелося багато сил, часу докласти, додаткові уроки в репетитора брати, аби витримати конкурс, який в ті часи був доволі високий. Дехто по кілька років не міг вступити. Я ж витримала всі випробування та стала студенткою Тернопільського медичного інституту.

У новій школі я навчалася з четвертого класу, спочатку лясно було, бо не тільки школа, але й учителі, учні — усе нове. Згодом, певна річ, усе вноормувалося, змінювалися класні керівники, приходили нові учні, але мене це вже не лякало. Пригадалося, як одного разу до нас прийшов новий класний керівник — молодий ще тоді Іван Іванович Герц. Це згодом він очолює Тернопільський центр еколого-натуралістичної творчості, стане відомим у своїй сфері, а тоді це був нещодавній випускник педагогічного інституту. Молодий енергійний наставник, здатний гори перевернути та з великим бажанням працювати з дітьми. Він так нас згуртував та організував, що всі мої однокласники й донині пам'ятають ці найкращі роки шкільного буття. Ще одна цікава несподіванка шкільних років чекала на мене кілька років потому, коли я закінчила школу, вже навчалася в медичному інституті й одного разу зустріла свого колишнього вчителя фізики — Валерія Дмитровича Дідуха. На той час він вже був викладачем ТНМУ. Яка це тепла була зустріч! Особливо проникають у душу його вірші.

Узагалі ж студентство починаєш цінувати вже в зрілості, коли переосмислюєш, перебираєш у пам'яті найвиразніші миті, мандруєш сторінками своєї юності й переконаєшся, що це все-таки найкращі роки. Це була весна життя. Розквіт мрій, сподівань, час першого кохання й розчарувань, для мене це незабутні моменти. Вчилися ми з величезним бажанням пізнати нове, незвідане, днювали й ночували в «анатомці». Наша група була ще й під опікою завідувача кафедри професора В.Г. Ковешнікова, який згодом став ректором Луганського медичного університету, я дуже добре пригадую всі недоспані ночі. Гарні спогади про Зенту Жанівну Гуде, Олену Олексіївну Маркову, лекціями яких ми просто заслуховувалися. Гадаю, не було студентів, які б не пам'ятали лекцій Костянтина Васильовича Кованова, на кафедру до якого

Узагалі ж студентство починаєш цінувати вже в зрілості, коли переосмислюєш, перебираєш у пам'яті найвиразніші миті, мандруєш сторінками своєї юності й переконаєшся, що це все-таки найкращі роки. Це була весна життя. Розквіт мрій, сподівань, час першого кохання й розчарувань, для мене це незабутні моменти. Вчилися ми з величезним бажанням пізнати нове, незвідане, днювали й ночували в «анатомці». Наша група була ще й під опікою завідувача кафедри професора В.Г. Ковешнікова, який згодом став ректором Луганського медичного університету, я дуже добре пригадую всі недоспані ночі. Гарні спогади про Зенту Жанівну Гуде, Олену Олексіївну Маркову, лекціями яких ми просто заслуховувалися. Гадаю, не було студентів, які б не пам'ятали лекцій Костянтина Васильовича Кованова, на кафедру до якого

Неоніла ЗЯТКОВСЬКА в день весілля (1980 р.)

я згодом прийшла вже як викладачка. Лекції з пропедевтики майстерно вів Володимир Аветистович Григорян. Це — неперевершені майстри лекторського мистецтва, які блискуче володіли словом, умінням цікаво подати сухий матеріал. А які неординарні та прогресивні на той час лекції були в Ніни Іванівни Томашової, на які приходили студенти навіть з інших куців і вишів. Коли вже почалися клінічні дисципліни, то пропедевтику в нас вела Марія Олексіївна Лемке, прекрасна людина, висококваліфікована викладачка та ерудована особистість. З особливим трепетом душі згадую своїх вчителів. Їх було багато, відмінних фахівців і прекрасних педагогів. Важко й усіх перерахувати.

Розбавляли науку поїздки на польові роботи. Це була ще й дуже добра нагода більше познайомитися, пізнати один одного, розкрити свої фізичні можливості, дати відпочинок мозку.

«ВЧИЛИСЯ МИ З ВЕЛИЧЕЗНИМ БАЖАННЯМ ПІЗНАТИ НОВЕ, НЕЗВІДАНЕ»

— Які події та зустрічі найчастіше зринають в пам'яті зі студентських літ?

— Прийшла на перший курс надзвичайно окрилена, з величезним бажанням вчитися та пізнати нове, незвідане, це був інший простір, інший етап. Вчилася повсякчас на стипендію (кілька разів отримувала й підвищену), навіть на шостому курсі, коли народила донечку, то склали всі іспити на «відмінно». Академвідпустку не хотіла брати, бо дуже допомагала бабуся й чоловік Ярослав, а я намагалася закінчити інститут.

«ОПТИМІЗМ І САМОВДОСКОНАЛЕННЯ – ЗАПОРУКА ЖИТТЄВОГО УСПІХУ»

Працювали на збиранні буряків, картоплі, збирати зерно на тік нас посилали. Втомлювалися, звичайно, але коли десь лунала звістка, що у сільському клубі будуть танці, чи кіно крутять, то втому як рукою знімало, звідки сили бралися. Ми встигали і попрацювати, і відпочинок zorganizувати.

– Після успішного закінчення медичного інституту розпочався новий період у вашому житті. Розкажіть про це докладніше.

– Я закінчила інститут з маленькою донечкою на руках, отож не просто було облаштувати власне життя, бо чоловік працював у Тернополі, а мені потрібно було діставатися місця праці в Зборові. Після закінчення інституту мріяла бути гінекологом, ходила на гурток, писала наукові роботи. Пригадалося, як уперше з одногрупницею допомагали приймати пологи й коли нам на руки поклали новонароджене маля, то з тієї радості ми й самі розплакалися. Але з гінекологією не склалося. Інтер-

подій, на місці просто часу немає засиджуватися, особливо, коли в колег малі дітки й чергувати доводилося через день. Своє улюблене акушерство я теж там зустріла, але не те, що у звичному ритмі лікарняного закладу, а екстремальне, бо доводилося і вдома, і в кареті швидкої пологи приймати, навіть у циганки пологи приймала. Я жартома назвала всіх діток своїми похресниками, в мене їх п'ятеро. Пригадалося, якось виїхали до вагітної, що мешкала у віддаленому селі. Сім'я зустріла нас на в'їзді у село й коли ми від'їхали кілька кілометрів, почалися пологи. Ніч, холод, зима, а у старому УАЗику «швидкої», де зуб на зуб не потрапляє, я приймаю пологи. Знімаю із себе теплу курточку, щоб хоч трішки зігріти немовлятко, самій холодно-холодно, та на душі дуже радісно, бо з моїх рук у світ прийшло нове життя.

Незважаючи на те, що доводилося з важких змін ще добиратися до Тернополя та приділяти час сім'ї, дитині, на роботі викладалася на всі сто відсотків. Дуже раділа, коли дійшли інновації до швидкої допомоги – ми отримали ЕКГ-апарати, кожну карету швидкої обладнали раціями, забезпечили медикаментами. Завідувач терапевтичного відділення Вірослав Іванович Коваль тоді навіть жартував, мовляв, «запрацювала швидка». І коли довелося мені за сімейними обставинами залишити Зборів, то я й жіноча половина співробітників плакали, бо так ми здружилися за ці роки, злилися й були, як одна сім'я. Добрі стосунки з багатьма підтримую дотепер.

– Як потрапили на роботу до ТНМУ?

– Знайшлося місце праці в тоді ще Тернопільському медичному медінституті над господарською темою на базі кафедри фармакології, де я працювала науковою співробітницею. Далі ж уже, як мовиться, сама доля втрутилася. Якось я працювала в бібліотеці й підійшла до мене лаборантка з кафедри нормальної фізіології Надія Бадікова, в майбутньому моя подруга, та сказала, що мене запрошує на співбесіду завідувач кафедри, професор Костянтин Васильович Кованов. Для мене це було цілковито несподіванкою, бо аж ніяк на таке не чекала. Після розмови з ним отримала посаду старшої лаборантки кафедри нормальної фізіології. Звісно, тоді я й здогадуватися не могла, скільки ще на мене всього чекає попереду. Саме тоді до нас на кафедру прийшов аспірант, а нині вже професор ТНМУ Арсен Арсенович Гудима. Його енергії вистачало на всіх, він був надзвичай-

Неоніла ЗЯТКОВСЬКА з донечкою Оленою та чоловіком Ярославом (1987 р.)

но активним у всіх справах кафедри, креативним, як нині кажуть, а я в нього вчилася й собі намагалася не відставати. В мене було достатньо практичного досвіду, а от науковий довелось збирати крупинками. Це був період мого зростання, становлення як науковця. Готувалися разом до науково-практичних конференцій, щось обговорювали, дискутували, це було те живе спілкування, яке й є частиною формування людини, що йде в науку. Того часу набирав популярності метод ехокардіографії, ми його опановували. Пригадую, як до нас на кафедру для консультування приходила Людмила Валентинівна Зоря, яка теж займалася цією методикою. Для мене все було цікаво, захоплювало, бо новизна завжди дає можливість для творчості, розвитку й, звичайно, фахового зростання. Водночас опанувала й мистецтво педагогіки, викладання. Дуже хвилювалася, коли йшла на перше заняття зі студентами, та кожен колега намагався допомогти, ділився власними секретами, бо всі знали, як не просто дається цей старт. Пригадую, як Алла Володимирівна Луцик навчала: «Не бійся! Спокійно тримайся, налаштуйся й проводи заняття». І мені, знаєте, все вдалося, незважаючи, що й спарена група тоді була, і хвилювалася не на жарт, але заняття відбулося, я знайшла спільну мову зі студентами, може, то молодість так зіграла на мою користь, але дебют відбувся й доволі успішно.

Спочатку я часто навідувалася на лекції та практичні заняття до викладачів кафедри, запозичувати досвід, чогось вчилася. Це була перша школа мого становлення у викладацькій роботі. Згодом велику підтримку знайшла у професора Василя Васильовича Файфури, який був тоді проректором з навчальної роботи. Він, власне, й зініціював ідею перевести мене на посаду асистента кафедри нормальної фізіології, надзвичайно підтримав

стоюватися думці, спонукає генерувати нові ідеї. І це чудово.

«ЛЮБОВ РОБИТЬ ДУШУ СИЛЬНОЮ»

– Кого вважаєте своїм наставником – в житті, науці?

– Інколи на життєвому шляху трапляються зустрічі, які є доленосними. Пригадалися мої перші курси підвищення кваліфікації в Києві 1991 року, вони були тривалими, впродовж трьох місяців. Тоді завідувачем нашої опорної кафедри фізіології в Київському Інституті ім. О.О. Богомольця був Віктор Григорович Шевчук. Таких людей зустрічається небагато, наділених життєвою мудрістю, талановитих в науці, дивовижних у стосунках з іншими. Завдяки їм і твоє життя набуває особливої значимості, стає наповненим гармонійними відчуттями. Він не шкодував свого часу на спілкування після занять і часто давав поради, як мовиться, на все життя, бо іноді, знаєте, нам не вистачає деякого балансу, аби втримати рівновагу. Коли мій чоловік важко захворів, то Віктор Григорович дуже відгукнувся на

Неоніла ІЗОФАТОВА (ЗЯТКОВСЬКА) під час літньої практики в Борщівській ЦРЛ (1980 р.)

натуру пройшла з терапії. Своєю практичною роботою розпочала з швидкої та невідкладної допомоги, до речі, це дуже добра школа професійної майстерності для будь-якого лікаря, бо фактично об'єднує у собі всі спеціальності. Я й донині вдячна тим людям, з якими їздила на великі й навчалася практичної медицини. Згодом уже й сама пішла «на підвищення» – призначили старшою лікаркою підрозділу. Колектив довірили чималенький – чотири лікарі, вісім фельдшерів і водіїв, чотири санітарки, чотири диспетчери. Всі люди різного віку з різними характерами, отож непросто було і працівників згуртувати, і виробничі щоденні проблеми розв'язувати. Але мене відразу захопила у свій вир ця робота, бо «швидка» – це особливе життя та особлива професія, дуже драйвова, як молоді нині кажуть. Ти в постійному русі, круговерті

мене, за що я йому й донині вдячна. Це був 1990 рік. Тоді завідувачем нашої кафедри призначили професора Степана Несторовича Вадзюка, який обрав і започаткував дуже цікавий напрямок наукових досліджень щодо вивчення впливу факторів зовнішнього середовища на організм та здоров'я людини. Ця проблема в ті часи було доволі актуальною та зараз не втрачає своєї новизни. Я ж під керівництвом Степана Несторовича обрала тему своєї кандидатської дисертації «Стан дихальної системи за різних метеорологічних ситуацій у молодих здорових осіб». Захист відбувся майже через десять років в Інституті фізіології ім. О.О. Богомольця. Хвилювалася невдоволено. Як сьогодні, перед очима величезна аудиторія, вивішені мої таблиці з презентаціями матеріалів, прозірок не демонстрували, тоді в Інституті фізіології була така традиція, а до аудиторії міг зайти будь-хто зі співробітників різних лабораторій закладу та поставити запитання. На захисті були присутні академік Платон Григорович Костюк, директор Інституту фізіології, академік Олексій Олексійович Мойбенко, інші відомі особистості. Але все минуло успішно, можливо, завдяки й тому, що мала велику підтримку у свого наставника – Степана Несторовича Вадзюка, який завжди мене спонукав до активності. Він сам вирізняється дивовижною працездатністю, просто фонтанує ідеями. На моїх очах відбулося його зростання зі статусу доцента до професора, він – заслужений діяч науки і техніки країни, почесний член-кореспондент Академії педагогічних наук. Степан Несторович є рушійною силою та натхненником не лише для мене, але й усього нашого колективу, бо не дає за-

Батько Євген Федорович, брат Руслан (після повернення з військової служби), чоловік Ярослав (стоять), мама Лідія Болеславівна, бабуся Олена Йосипівна, Неоніла ЗЯТКОВСЬКА (сидять) і донечка Оленка (1987 р.)

мій біль і допоміг сконтактувати з його одногрупником, чудовим торакальним хірургом Анатолієм Васильовичем Макаровим, який нам надзвичайно допоміг.

Колись в одному старовинному трактаті прочитала: «Якось тобі стрінеється людина, з очей якої на тебе дивитиметься Бог». Згодом переконалася, що й справді, так трапляється в житті, коли твоє серце вибирає рідне, необхідне. Так Всевишній посилає нам людей, через яких він може допомогти.

(Продовження на стор. 6)

ДОЦЕНТКА НЕОНІЛА ЗЯТКОВСЬКА: «ОПТИМІЗМ І САМОВДОСКОНАЛЕННЯ – ЗАПОРУКА ЖИТТЄВОГО УСПІХУ»

(Закінчення. Поч. на стор. 4-5)

Знаковим для мене стало знайомство з Блаженнішим Любомиром Гузаром під час прощі у Зарваницю відбулася зустріч членів спільноти Святої Софії з Тернополя. Це була незабутня розмова в тісному колі, розплющила очі на інший ступінь сприйняття світу. Словами важко передати, якої душі був цей чоловік, людина глибокої віри й духовності, мудрий, досвідчений учитель. Здається, як і тоді, чую його слова про місію кожної людини на землі: «Крім життя, людина отримує багато інших дарів – покликання, таланти, вміння. Ми одержуємо дуже багато дарів від Бога, але маємо не забувати, що вони не лише для нашої вигоди, а для користі й добра ближніх». Цінність в людині він убачав вміння робити добро: «Якщо ви гуртуєтеся, то намагайтеся спільно творити добро, жити чесно, ділитися своїм умінням». Певна річ, я намагаюся в житті дотримуватися цих постулатів і чинити, як підказує мені серце, сумління. Слова людини з великим серцем Блаженнішого, кардинала Любомира Гузара, були особливою

Неоніла ЗЯТКОВСЬКА з донькою Оленою у Львові (2018 р.)

підтримкою, коли втратила близьких мені людей. Звісно, в кожного своя дорога до Храму, але у важкі часи підмогою для мене стало його животворне слово, яке було наповнене великою любов'ю до життя. Любов робить душу сильною, це найвища цінність життя.

– Роботу викладача ви поєднуєте з талантом науковця. У вашому науковому доробку...

– ... дві монографії, три винаходи, понад 80 наукових праць. Наразі працюю над навчальним посібником з вікової фізіології дихальної системи. Науковці нашої кафедри проводять науково-дослідну роботу з теми психо-фізіологічних механізмів адаптації молодих здорових

осіб в умовах глобального по-тепління.

– Як вважаєте, що найбільше сприяє продуктивній роботі?

– Те, що я нині в команді науковців, які не зупиняються на досягнутому, в постійному пошуку нових тем, продукуванні нових ідей, дуже мотивує. Наші досягнення, на мій погляд, тоді мають сенс, коли вони втілюються в життя, в практичну роботу зі студентами, методичні розробки, тощо, а не припадають пилом на полицях. І коли наші результати перебувають у постійному русі, їх моніторять, вивчають, ними користуються, то це вже самодостатній науковий продукт, що надзвичайно тішить.

– Як виховуєте студентів?

– Люблю працювати зі студентами, щоразу переконуючись, що вони всі талановиті. Щоправда, іноді жартую, що не кожен з них знає про це, тому не всі з них відмінники. Нашими студентами є дружокурсники, я називаю їх молодими студентами, і завжди наголошую, що наша професія вимагає навчатися все життя. Особлива сторінка роботи відкрилася для мене,

коли прийшли іноземні студенти, а це вимагає не лише особливої подачі теоретичного матеріалу, але й налагодження контакту з людьми інших країн, де свої звичаї, особливості релігійного культу. Студенти спочатку кажуть, що я вимоглива та сувора вчителька, а потім навпаки, що улюблена, одначе потрібно пройти нелегкий шлях, аби вони це збагнули. Кілька років поспіль самі студенти мене відзначають, як кращого лектора в цій дисципліні та викладача практичних занять, певна річ, це дуже приємно, бо бачиш віддачу та результат своєї роботи. Якось одного разу прийшли студенти-іноземці та попросили мене виступити на їхньому зібранні, я, звісно, здивувалася та запитала: «Що ж маю вам розповісти?». «А ви, як на занятті розкажіть, як потрібно вчитися», – така була відповідь. Намагаюся студентів вчити не бути байдужими, бо це ще гірше, ніж незнання. Завжди повторюю такий чудовий з цього приводу вислів: «Добрый лікар лікує хворобу, а чудовий – людину». Ось така філософська мудрість нашої професії.

– Що є джерелом вашої працездатності?

– Звичайно, викладацька, наукова робота потребує багато енергії, самовіддачі. Джерело ж моєї працездатності – любов до людей, студентів, Всесвіту. Це спонукає знати більше, саморозвиватися, ділитися тим досвідом, що сама здобула. Студенти нині

Доцентка Неоніла ЗЯТКОВСЬКА з колективом кафедри (2019 р.)

– креативні, мислячі й хочуть знати ще більше. І це, звісно, мене мотивує знайти щось цікаве, нове, нестандартне донести матеріал.

«РОДИНА ТА ВІРА – ЦЕ ТЕ, ЩО МЕНЕ ТРИМАЄ, ДАЄ СИЛИ»

– Для когось відпочинок – це враження. Що дарує вам неймовірні відчуття?

– Для мене враження – це приємні зустрічі з мудрими людьми. Нові знайомства, цікаві люди дарують неймовірні емоції. Щойно випадає нагода й можливість, дуже люблю мандрувати, відкривати нові місця, захоплювати краєвиди, насолоджуватися природою.

– Чи маєте якісь захоплення? Що слухаєте, дивитесь, читаєте?

– Дуже люблю музичні твори. Але не те, що лунає з усіх динаміків чи модне, а талановиті написані музику відомих вітчизняних і зарубіжних авторів. Наразі читаю книгу відомого автора Мирослава Дочинця. На мій погляд, його твори це більше, ніж літературний твір, це сповідь душі вчителя та учня.

Люблю театр. Коли буваю на курсах в Києві, то завжди знаходжу час на культурну програму – відвідини театрів, музеїв, філармонії. Пригадую, коли не змогла купити квиток, то все-таки знайшла можливість потрапити в театр Івана Франка на виставу «Тев'є-молочник», де в головній ролі був неперевершений Богдан Ступка. Блискуча гра, неймовірно потужна енергетика актора, цікавий сюжет вистави залишив неймовірні відчуття. Вийшла з театру зі сльозами на очах та незабутніми враженнями в душі. Часто бувала на концертах відомого скрипаля Богдана Которовича, а згодом і його доньки Мирослави. Музика, яку вони виконують, формує музичний смак, викликає особливі емоції, насичує тебе зсередини, повністю поринаєш у круговерть звуків і ... насолоджуєшся.

– Які для вас найкращі ліки від поганого настрою?

– Три «препарати» – родина, природа та кава. Не маю хисту до малювання, але зараз є дуже помічні секретки та мож-

ливості спробувати – потримати в руках пензель, насолодитися запахом фарби, взагалі самим процесом малювання. Люблю подорожі до оперного театру Львова на вихідні, які ми з донькою собі влаштуємо частенько.

– Які риси найбільше цінуюте в людях?

– Шляхетність, духовність, почуття гумору. Вміння визнавати власні помилки.

– Яких життєвих орієнтирів дотримуєтесь?

– У житті виникає багато ситуацій, коли людина стоїть перед можливістю вибору. Для себе в житті обрала орієнтири – це любов і добро. І тут на думку спадають знову ж таки пророчі слова нашого духовного батька Любомира Гузара: «Ясну відповідь: «бути собою» важко втілити. Це вимагає зусилля, розуміння гідності, труду. Щоб бути щасливим, треба бути добрим, що потребує копійки праці. Ми щодня мусимо робити вибір. Немає легкого шляху бути собою, але бути собою – це єдиний гідний шлях».

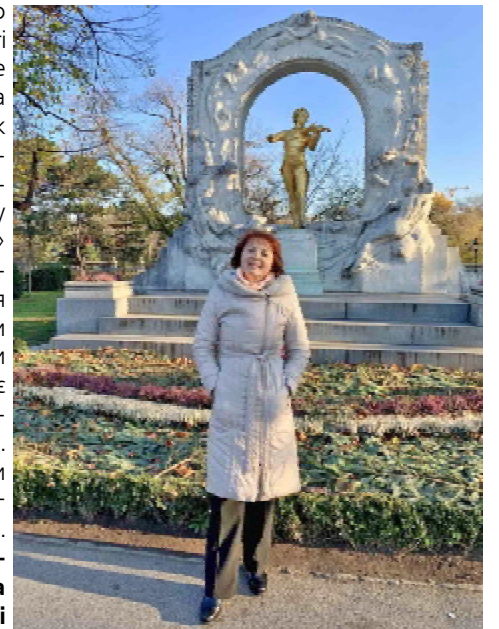
– Де любите проводити відпустку та вільний час? Ваші улюблені заняття на дозвіллі?

– Люблю мандрувати, бо так можна більше пізнати світ і це збагачує духовно. Колись моєю мрією було побувати у Відні. Кілька років тому моя донечка її здійснила. Ми разом кілька днів розкушували враженнями та насолоджувалися принадами й культурними місцями цього незабутнього міста. Чим займаюся у вільний час? Люблю прогулянки. Також побувати у селі у своєї подруги, де можна насолодитися вечірньою тишею та ранковим серпанком, здається, що в дитинство подорожую. Люблю щось смачненьке приготувати, скажімо, свій фірмовий пиріг з чорниціями під час сезону або яблучний.

– Чи були у вас втрати, які змусили переосмислити життя?

– Коли втрачаєш близьку людину та усвідомлюєш, що вже більше не зможеш її побачити, доторкнутися, почути, то й собі жити не хочеться, я була в цьо-

му стані, коли втратила чоловіка. Наше кохання було особливо трепетним, ми півтора року листувалися, коли його призвали на чинну службу. Він служив дуже далеко від України, в Осетії. Це були часи, коли саме розпочалася війна в Афганістані. Багатьох його побратимів забрали на війну й вони не повернулися. Я вірила, що моїми молитвами він не потрапить до цього пекла. Служив у десантних військах штурмової бригади. Коли повернувся додому, щоправда, з великими травмами, ми одружилися. Прожили в подружньому щасті 23 роки. 2003 року чоловіка не стало. Сказати, що ця втрата розривала мені душу, напевне, замало, я не могла пережити цей біль, моє життя розділилося на до та після. Але велику підтримку від цієї невимовної туги й болю мала від моєї донечки, яка сама страждала від тяжкої втрати. Скільки сили та мужності було у двадцятирічної! Велику підтримку мала від родини, друзів і співробітників, які не залишали мене з бідною самоті, я кожному з них дуже вдячна. Можливість вийти з цієї

Неоніла ЗЯТКОВСЬКА у Відні (2018 р.)

ситуації з'явилася з прийняттям її, бо змінити щось було вже неможливо.

Сил додають мої рідні – донечка Олена, вона мій стимул до життя, моя підтримка, закінчила наш університет, магістратуру, все з відзнакою, захистила кандидатську дисертацію, має звання доцентки. Брат, який мешкає у Вінниці з сім'єю, та мама, якій вже 85 років. Ми підтримуємо міцні та теплі стосунки. Родина та віра – це те, що мене тримає, дає сили та натхнення, ми разом стоїмо на одному березі й міцно тримаємося один одного в цьому житті.

– Ваше життєве кредо, улюблений вислів чи гасло?

– Моє життєве кредо: «Любити, розуміти та допомагати». А гасло: «Праця, оптимізм та самовдосконалення – запорука життєвого успіху». З ними йду по житті.

Лариса ЛУКАЩУК

«МОЖЕМО МОВИТИ ПРО ЗДОБУТОК ТА УСВІДОМЛЮВАТИ УСПІШНІСТЬ ВИКОНАНОЇ СПРАВИ»

Цьогоріч за підсумками кон курсу наукових робіт на присудження премії імені Івана Горбачевського в напрямку «Досягнення в науково-дослідницькій діяльності з проблем теоретичної медицини та фармації» перемогу здобули автори дослідження «Мікробіологічна діагностика гонококової інфекції, антибіотикорезистентність та геномна епідеміологія *Neisseria gonorrhoeae* в Україні» — професорка кафедри функціональної та лабораторної діагностики Інна Яківна Криницька та асистентка цієї кафедри Ірина Борисівна Бойко. Тож вітаємо лауреатів з нагородою! Докладніше про цей вагомий здобуток і подальші плани — в інтерв'ю.

— Як відомо, премія імені Івана Горбачевського присуджується науковцям нашого університету за розвиток наукового потенціалу вишу, підвищення його рейтингу та популяризацію в Україні й за кордоном. Розкажіть, будь ласка, докладніше про напрямок вашої науково-дослідницької діяльності. Якій ключовій темі присвячена наукова робота і що спонукало обрати саме її?
Професорка Інна КРИНИЦЬКА:

— Наша робота висвітлює наукову проблему щодо антибіотикорезистентності та геномної епідеміології гонококів в Україні. Нам вдалося вперше в Україні отримати ізоляти гонококів з біологічного матеріалу інфікованих осіб у Тернопільській та Дніпропетровській областях за період 2013-2018 років. Основні молекулярні та геномні дослідження виконані у співпраці та під керівництвом доктора філософії, професора Магнуса Унемо, директора центру співробітництва ВООЗ з питань гонорей та інших інфекцій, які передаються статевим шляхом, відділення лабораторної медицини та клінічної мікробіології Університетської лікарні м. Орєбро (Швеція).

Асистентка кафедри Ірина БОЙКО:

— Напрямок роботи обраний, виходячи з попереднього 17-річного практичного досвіду роботи в клініко-діагностичній лабораторії комунальної установи Тернопільської обласної ради «Тернопільський обласний клінічний шкірно-венерологічний диспансер». Якісний результат лабораторного дослідження на інфекції, які передаються статевим шляхом, у тому числі гонококову інфекцію, відіграє вирішальну роль у вчасному призначенні ефективного лікування інфікованих пацієнтів та їх статевим партнерам. З іншого боку, «ціна» помилки надто висока — від ймовірного передавання інфекції новонародженим дітям від інфікованих матерів, до розриву

стосунків між партнерами. Тому пильна увага на високу якість лабораторних досліджень була постійною, як моя як завідувачки лабораторії, так і керівництва. Можливість міжнародної співпраці з центром ВООЗ продиктована нагальною потребою підтвердити високу якість практичної лабораторної медицини. Ідея наукового проекту визріла 2015 року, коли ми отримали перші результати з позитивним схваленням міжнародних колег.

— Які результати завершеного наукового дослідження та чому це важливо?

Інна КРИНИЦЬКА:

— Попри відносно невисокі показники антибіотикорезистентності виділених ізолятів гоно-

(Зліва направо): асистентка кафедри функціональної та лабораторної діагностики Ірина БОЙКО та професорка цієї кафедри Інна КРИНИЦЬКА

коків, ми встановили геномну та молекулярну гетерогенність української популяції гонококів. Підтверджена висока геномна пластичність гонококів спонукає до запровадження постійних моніторингових програм щодо розвитку антибіотикорезистентності та оновлення керівництв щодо лікування гонококової інфекції в Україні.

Результати, які ми отримали, дали змогу вперше ввести дані про антибіотикорезистентність гонококів з України до Глобальної програми ВООЗ щодо спостереження за антибіотикорезистентністю гонококів (WHO Global Gonococcal Antimicrobial Surveillance Programme), а всі зчитування послідовностей повного секвенування геному ізолятів гонококів з України зараз доступні в Європейському нуклеотидному архіві.

Ірина БОЙКО:

— Важливо й те, що за допомогою високочутливих і високоспецифічних референтних молекулярних тестів Aptima Combo 2, затверджених FDA (Управління із санітарного нагляду за якістю харчових продуктів і медикаментів,

США), ми довели субоптимальну чутливість мікроскопічного методу із забарвленням урогенітального матеріалу метиленовим синім і за Грамом та культурального методу виділення *N. gonorrhoeae*. Цей факт спонукає до широкого впровадження в Україні молекулярних тестів у скринінгу та діагностиці інфекцій, які передаються статевим шляхом, у тому числі й гонококової інфекції.

— Де відбулася презентація ваших наукових розробок?

Ірина БОЙКО:

— Результати нашої наукової роботи оприлюднені на науково-практичній конференції з міжнародною участю «Дерматовенерологія в розробках молодих учених» (Київ, 2015 р.); світовому та європейському конгресі Міжнародної спілки проти інфекцій, які передаються статевим шляхом (Дублін, Ірландія, 2018 р.); 33-му європейському конгресі Міжнародної спілки проти інфекцій, які передаються статевим шляхом (Таллінн, Естонія, 2019 р.).

— В яких у фахових виданнях України та за кордоном, що входять до наукометричних баз Scopus та Web of Science, друкувалися?

Інна КРИНИЦЬКА:

— За матеріалами наукової роботи опубліковано чотири статті оригінальних досліджень у міжнародному виданні першого квартилу (*Acta Pathologica, Microbiologica, et Immunologica Scandinavica*), 1 — у міжнародному виданні другого квартилу (*International Journal of STD & AIDS*) та 2 — у міжнародних виданнях третього квартилу (*Iranian Journal of Microbiology* та *Journal of Medicine and Life*) відповідно до класифікації SCImago Journal and Country Rank та проіндексованих у базах даних Web of Science Collection та Scopus. Ще одна стаття — у фаховому державному виданні, рекомендованому МОН України (Український журнал дерматології, венерології, косметології). Крім того, дві тези доповідей є у матеріалах світових та європейських конгресів.

— Які відзнаки отримали на всеукраїнських і міжнародних наукових форумах?

Ірина БОЙКО:

— Це міжнародна нагорода за кращу презентацію на світовому та європейському конгресі Міжнародної спілки проти інфекцій, які передаються статевим шляхом (Дублін, Ірландія, 2018 р.). Нагороду за найкращу доповідь отримали також в Україні на науково-практичній конференції з міжнародною участю «Дерматовенерологія в розробках молодих учених» (Київ, 2015 р.).

— Як розвивається міжнародна співпраця за цим напрямком?

Ірина БОЙКО:

— Безумовно, що співпраця з визнаним у світі науковцем та експертом, професором М. Унемо є цінною та надає можливість проводити передові наукові дослідження на базі сучасної спеціалізованої лабораторії. Подальші плани стосуються діагностики та лікування інфекцій, які передаються статевим шляхом, і вимагатимуть вивчення нових для нас напрямків лабораторних досліджень.

— Що сприяло успіху?

Ірина БОЙКО:

— Лише зараз, коли науковий проєкт є завершеним, можемо мовити про здобуток та усвідомлювати успішність виконаної справи. Ще два місяці тому можна було себе почувати в «робочому науковому одязі», зосередженими на деталях і на меті представити якісний та цінний проєкт для міжнародного наукового товариства й суспільства.

Упродовж 2013-2017 років важливе значення мала підтримка та заохочення з боку головного лікаря комунальної установи Тернопільської обласної ради «Тернопільський обласний клінічний шкірно-венерологічний диспансер», кандидата медичних наук О. І. Хари. І без сумніву, зіграла ключову роль відкритість керівництва нашого університету до міжнародної співпраці та представлення обґрунтованих результатів наукових досліджень.

— Премія ім. Івана Горбачевського — неабиякий стимул для подальшої плідної праці. Які наступні пріоритетні завдання ставите перед собою?

Інна КРИНИЦЬКА:

— Нашу наукову роботу не припиняємо. В найближчі місяці побачать світ дві наші наступні публікації у міжнародних виданнях, які вже пройшли процес перевірки та прийняті до друку. Щодо більш значимих планів, то вони на етапі розробки.

— Ваші побажання молодим науковцям.

Інна КРИНИЦЬКА:

— Насамперед — обрати улюблену галузь медицини, окреслити наукову проблему, вагому для суспільства чи певної групи пацієнтів та обрати сучасні, визнані міжнародно, методи досліджень. Налаштуватися на копітку працю. Не зупинятися, допоки не буде досягнуто результат.

Ірина БОЙКО:

— Удосконалюватися професійно, а також працювати над навичками, які можна віднести до «soft skills» науковця: самодисципліна, критичне мислення, наукове та ділове мовлення й письмо, статистичний аналіз даних, іноземні мови, майстерність публічних виступів.

Лідія ХМІЛЯР

— РЯТУВАТИ ЖИТТЯ —

У ТНМУ ВСТАНОВИЛИ АВТОМАТИЧНИЙ ЗОВНІШНІЙ ДЕФІБРИЛЯТОР

Представники охоронної служби, інженер з техніки безпеки на чолі з комендантом адміністративного корпусу Тернопільського національного медичного університету пройшли вишкіл з базових реанімаційних заходів з використанням автоматичного зовнішнього дефібрилятора та зупинки масивної зовнішньої кровотечі з кінцівок. Прак-

Завідувач кафедри медицини катастроф і військової медицини, професор Арсен ГУДИМА біля встановленого автоматичного зовнішнього дефібрилятора

тичні навички з надання першої допомоги вони здобули та відшліфували під пильним наставництвом асистентки кафедри медицини катастроф і військової медицини Ольги Прохоренко, яка є інструктором ERC. Усі учасники вишколу успішно склали іспит на вміння рятувати життя.

Нещодавно в адміністративному корпусі ТНМУ встановили автоматичний зовнішній дефібрилятор, турнікет і мішок АМБУ з лицевою маскою та антибактеріальним фільтром.

«Наш університет першим у Тернополі встановив автоматичний зовнішній дефібрилятор. Це пристрій, за допомогою якого можна врятувати життя людини, в якій раптово зупинилося серце. З кожним може трапитися несподівана зупинка серця через низку причин. За світовими показниками та даними Всеукраїнської ради реанімації, вчасне надання допомоги рятує життя людини у понад 60% таких випадків. Встановлення цього пристрою в корпусі дає шанс кожному, хто працює, навчається чи просто зайшов у справах, бути врятованим, якщо раптом виникне потреба», — зазначив завідувач кафедри медицини катастроф і військової медицини, професор Арсен Гудима.

Під час вишколу представники охорони та інших служб адміністративного корпусу навчилися розпізнавати людину в критичному стані, доцільність використання автоматичного зовнішнього дефібрилятора в тому чи іншому випадку, відпрацювали навички надання першої допомоги.

Яніна ЧАЙКІВСЬКА

..... ПІДБИЛИ ПІДСУМКИ .....

НАГОРОДИЛИ ПЕРЕМОЖЦІВ ОНЛАЙН-ФЛЕШМОБУ

Майже 50 студентів і викладачів взяли участь в онлайн-флешмобі та конкурсі світлин «ТНМУ святкує День вишиванки!», який тривав в нашому університеті з 17 до 23 травня. Переможців було оголошено на офіційних сторінках у соціальних мережах Фейсбук та Інстаграм. Своєю заслуженою призою вони отримали нещодавно після послаблення карантинних умов в Україні.

День вишиванки традиційно відзначається щороку у третій четвер травня. Крім того, в ТНМУ до пандемії щороку з нагоди цього свята зорганізували фотосесії студентів і викладачів у вишитому вбранні. У зв'язку з карантинними обмеженнями центр виховної роботи та культурного розвитку запропонував новий формат святкування — онлайн-флешмоб і конкурс «ТНМУ святкує День вишиванки!» (#вишиванкаТНМУ).

Узяти участь в цьому заході могли усі, хто бажав. Потрібно було сфотографуватися колективом кафедри, студентською групою або особисто у вишитому одязі; зробити короткий опис до світлина й розказати в ньому цікаву

історію, пов'язану з вишитим одягом; надіслати фотографію на електронну адресу центру та вказати імена й прізвища всіх людей на фото.

Переможців визначали у таких номінаціях: групове фото кафедри;

Ректор ТНМУ, професор Михайло КОРДА вітає переможницю онлайн-флешмобу та конкурсу світлин Ларисі ФЕДОНЮК, завідувачку кафедри медичної біології, професорку

групове фото групи студентів; портретне чоловіче фото; портретне жіноче фото.

Кожна світлина та розповідь

були опубліковані окремим постом на офіційних сторінках ТНМУ у Фейсбукі та Інстаграмі. До уваги бралися вподобайки, коментарі, поширення (редіректи в Інстаграмі). Все підсумували.

Отже, переможцями стали колектив кафедри гістології та ембріології (групове фото кафедри), Саїд Кхан, Девераюлу Маріяппан, Мухаммед Фіяз, Мохаммед Мехсаб, Ашк Бію (групове фото студентів), Саїд Кхан (портретне чоловіче фото), Лариса Федонюк — завідувачка кафедри медичної біології, професорка (портретне жіноче фото). Спеціальний приз отримала Софія Бородайко за авторську вишиванку, світлина в якій також набрала багато голосів і вивела дівчину на друге місце.

Ректор ТНМУ, професор Михайло Корда привітав переможців і вручив їм подарунки. Він також зазначив, що високо цінує те, як викладачі та студенти університету бережуть українські традиції.

Центр виховної роботи і культурного розвитку висловлює подяку профспілці ТНМУ та її голові Петрові Лихацькому за допомогу в організації відзначення переможців.

Яніна ЧАЙКІВСЬКА.
Світлина авторки

..... ДОБРОЧИННІСТЬ .....

ВОЛОНТЕРИ ПІДТРИМУЮТЬ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ

Волонтери Тернопільського національного медичного університету імені І. Горбачевського спільно з Марією Шестопалко, активною представницею волонтерського корпусу нашого міста, збирають посилки та кошти для ветеранів війни, які перебувають у Центрі реабілітації наслідків нейротравм і проходять комплексну реабілітацію — медичну, фізичну та психологічну в КП «Рівненський обласний госпіталь ветеранів війни» у селищі Клевань. Цього разу щоб потішити та підтримати наших бійців студентки й викладачі ТНМУ вирішили власноруч напекти смачного печива.

Завдяки підтримці керівництвом вишу цього проекту студентки мали можливість втілити задумане в одній з їдалень ТНМУ, де господині радо впустили дівчат на свою кухню та допомагали їм у приготуванні.

Студентки 2 курсу медичного факультету Вікторія Дяченко, Андріана Каплун, Ілона Цимбаліста, Роксолана Заремба, Анастасія Фурдела, Ольга Курило, Вікторія Батіг й Соломія Пастернак з радістю підтримали ідею Марти Руденко, керівниці центру виховної роботи та культурного розвитку, й Тамари Воронцової, доцентки кафедри дитячих хвороб з дитячою хірургією, та доєдналися до акції.

Невтомна, цілеспрямована й активна волонтерка ТНМУ Тамара Воронцова розповіла, що ветеранам війни необхідна наша допомога, але що важливіше — наша підтримка та віра в них, в їхню незламність і силу. «Ідемо провідати

ветеранів війни в Центрі лікування та реабілітації наслідків нейротравми у КП «Рівненський обласний госпіталь ветеранів війни». Центр передбачений для пацієнтів — учасників АТО з наслідками важких черепно-мозкових і спинальних травм, які потребують довготрива-

трепетом у голосі зауважила Марта Руденко.

Ми всі можемо доєднатися до добрих вчинків небайдужих і волонтерів ТНМУ, стати фінансовою, матеріальною чи моральною підтримкою для воїнів, ветеранів. Дарунки можна залишати на пункті

лого лікування та реабілітації. Там лікують поранених з усієї України. Крім випічки, повеземо й багато іншої гуманітарної допомоги», — зазначила Тамара Олександрівна. Кілька годин безперервної праці та старань дівчат дали свої добрі результати, адже вдалося підготувати 11 ящиків печива й 15 медвників.

«Наші ветерани відчують, що їх люблять, про них пам'ятають. Ми їм дуже вдячні за їхню жертвність, відвагу, вірність своєму народу та державі, вони — дивовижні!», — з

охорони в адміністративному корпусі на ім'я Марти Руденко або звертатися до доцентки кафедри дитячих хвороб з дитячою хірургією Тамари Воронцової. Ветеранам необхідні медикаменти, продукти харчування, засоби особистої гігієни, повсякденний одяг, речі першої необхідності, кошти.

Організатори висловлюють подяку керівництву та адміністрації університету за допомогу та підтримку.

Соломія ГНАТИШИН.
Світлина авторки

Відповіді на сканворд, вміщений у № 11, 2021 р.

1. Кіш. 2. Мазепа. 3. Булава. 4. Море. 5. Чайка. 6. Уран. 7. Агапіт. 8. Артерія. 9. Курінь. 10. Шар. 11. Амарант. 12. Реле. 13. Ура. 14. Рак. 15. Ада. 16. Атлет. 17. Неп. 18. Літр. 19. Ар. 20. «Тронка». 21. Рада. 22. Щек. 23. Есхіл. 24. Хрін. 25. Сеул. 26. Ікар. 27. Ніт. 28. Ліга. 29. Гол. 30. Лі. 31. Яремчук. 32. Іго. 33. Іф. 34. Галичина. 35. Ротань. 36. Янгол. 37. Грім. 38. Сміх. 39. Рев. 40. Каас. 41. Колір. 42. Го. 43. Фенікс. 44. Етил. 45. Мім. 46. Азот. 47. Кімоно. 48. Мі. 49. Тиса. 50. Че. 51. Мер. 52. Алла. 53. Слава. 54. Мох. 55. НЗ. 56. Ас. 57. Су. 58. Кличко. 59. Клен. 60. Рок. 61. Каденюк. 62. Пастка. 63. Аорта. 64. Вуаль. 65. Кекс. 66. «Вир». 67. Лот. 68. Урта. 69. Тло. 70. Борсук. 71. Ступка. 72. Ака. 73. НАСА. 74. «Рено». 75. Урок. 76. Скат. 77. Сосна. 78. Такт. 79. Акт. 80. Уступ. 81. Неон. 82. Дно. 83. Туз. 84. Ге. 85. Як. 86. Копа. 87. Травма. 88. Ом. 89. Па. 90. Ян. 91. За. 92. Довженко.

ВАКЦИНА НОВАВАКС ДЕМОНСТРУЄ 90 ВІДСОТКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ

У великому дослідженні вакцина американської біотехнологічної фірми Novavax була на 90,4% ефективною проти симптоматичного COVID-19 та 100% — проти помірнього та важкого захворювання, зазначає компанія. Результати підтверджують попередні дані випробування у Великобританії, яке показало, що вакцина діє проти швидко поширюваних варіантів коронавірусу. Ці результати були дуже очікувані, частково, тому що щеплення спирається на переврену та протестовану технологію на основі білка. Його не потрібно зберігати при надзвичайно низьких температурах і, схоже, він викликає відносно м'які побічні ефекти. Висновки були опубліковані в заяві компанії та ще не пройшли рецензування.

ЯК АЛЬФА ПРИТУПЛЯЄ НАШ ІМУННИЙ ЗАХИСТ

У Великобританії, як відомо, наприкінці минулого року виявили варіант коронавірусу V.1.1.7, знаний ще, як Альфа. Відтоді він зріс у всьому світі та став домінують формою SARS-CoV-2. Деякі дослідження показують, що здатність Альфи випереджати раніше циркулювальні варіанти може походити від мутації білка-колоска, які допомагають їй ефективніше потрапляти в клітини. Нове дослідження припускає, що Альфа також може викидати «тріюки», пов'язані з мутаціями поза спайковим білком, які дозволяють придушити захист швидкої реакції, який організм встановлює проти всіх «загарбників». Блокуючи цю «вроджену імунну відповідь», вірус може знайти більше можливостей заразити інших людей.

ЧОТИРИ НАГАЛЬНИХ ПИТАННЯ ПРО ТРИВАЛИЙ COVID

Кількість підтверджених випадків COVID-19 перевищила 170 мільйонів у всьому світі, і більше 10 відсотків цих людей можуть мати постійні симптоми. Серед питань, які досліджують вчені: хто найбільше ризикує, які основоположні механізми та як довго COVID-19 може запропонувати розуміння інших поствірусних проблем? І, звичайно, як це можна лікувати? «Як ми можемо покращитися? Ось що хочемо знати», — каже Клер Хасті, яка хворіє на це.

ЧИ ЗАЩИЩАЄ ЩЕПЛЕННЯ ДІТЕЙ?

Нещеплені діти, схоже, пожинають переваги масових програм вакцинації проти COVID-19 у багатьох частинах світу. Але висновки неоднозначні. У маленькому містечку Серрана в Бразилії, де вакциновано 98% дорослих, дослідники також помітили значне зменшення симптоматичних

інфекцій у невакцинованих дітей. «Це було одне з наших занепокоєнь — якщо вакцинуємо всіх дорослих, ймовірно, хвороба зосередиться на дітях і підлітках», — каже епідеміолог Рікардо Паласіос — Але ми цього не побачили». Подібні сценарії розгорталися в країнах з високим рівнем вакцинації, таких, як Ізраїль та США. Але ранні дані з Великобританії, де рівень вакцинації становить 60%, свідчать про те, що нещеплені діти все ще можуть бути важливими розповсюджувачами вірусу. Протягом травня майже 25 спалахів сталося в 25000 початкових і середніх школах Англії. Питання має важливе значення, оскільки керівники вирішують, чи зосередитися на вакцинації молодих людей для подальшого придушення інфекцій у високозахисних групах населення чи забезпечити щеплення людей з високим ризиком у всьому світі.

ГЕНОМ ЛЮДИНИ: ЗАПОВНЕННЯ ПРОПУСКІВ

Вчені на крок ближче до повної послідовності всього геному людини. Міжнародна співпраця дослідників розробила, як поєднуються деякі ділянки ДНК, що містять багато повторюваних літер (або пар основ), та виявила майже 115 генів, що кодують білки в процесі. Нещодавно секвенсований геном додає майже 200 мільйонів пар основ до останньої послідовності геному людини, яку дослідники використовували як посилання з 2013 року.

ОРГАНОЇДИ, ЯКІ ДОПОМАГАЮТЬ ПЕРЕМОГТИ COVID-19

Крихітні легені та інші мініатюрні лабораторно вирощені органи допомагають дослідникам вивчити, як атакує ГРВІ-CoV-2. Цей підхід є на перших порах, але органіди пропонують золоту середину між вивченням вірусу в клітинних лінійках, в яких відсутня складність справжньої тканини, та моделями на тваринах, які погано відображають людську інфекцію та є дорогими.

БИМЕДИЧНІ ДОСЛІДНИКИ МАЛИ Б РОЗГЛЯДАТИ ОБИДВІ СТАТІ

Історично склалося так, що багато вчених вивчали лише самців шурів і мишей, за хибним припущенням, що коливання гормонів жіночих тварин ускладнить їх інтерпретацію. Це спричиняє ігнорування важливих фізіологічних відмінностей між статями, стверджують невролог Енн Мерфі та психолог Ребекка Шанскі, і в кінцевому підсумку може призвести до проблем громадського здоров'я. «Поводження з усіма предметами досліджень як однаково цінними в пошуку знань є критично важливим для виправлення відмінностей у статі та статі за статтю», — пишуть вони.

— Добірку підготовлено за матеріалами Nature Briefing —